

KMETIJSTVO

V Strategijo razvoja slovenskega kmetijstva, ki ga je Državni zbor Republike Slovenije sprejel v letu 1993 smo zavedajoč se neugodnih pridelovalnih razmer zaradi neugodnega geografskega reliefa, neugodne socialno-ekonomske strukture, razdrobljenosti, pomanjkanja znanja in nizke produktivnosti v kmetijstvu, zapisali naslednje cilje:

- Stabilna pridelava kakovostne in čim cenejše hrane, ter zagotavljanje prehranske varnosti Slovenije.
- Ohranjanje poseljenosti in kulturne krajine, varstvo kmetijskih zemljišč in voda pred onesnaženjem in nesmotrno rabo.
- Trajno povečanje konkurenčne sposobnosti kmetijstva.
- Zagotavljanje paritetnega dohodka nadpovprečno produktivnim pridelovalcem.

Zavezali smo se, da bomo razvili slovensko kmetijstvo, ki bo temeljilo na ekološkem, socialnem in večnamenskem principu. Osnovni poudarek naj bi v skladu s takrat sprejetim nacionalnim kmetijskim programom dali kmetijam na geografsko težjih pridelovalnih področjih, kmetijam na demografsko ogroženih področjih, ter uvajanju dopolnilnih dejavnosti na kmetijah, ki se ne morejo preživeti zgolj z kmetovanjem. Osnovni nosilec slovenskega kmetijstva naj bi bila **družinska kmetija**.

Stanje v slovenskem kmetijstvu je osem let po sprejemu nacionalnega kmetijskega programa slabo in zaskrbljujoče. Razmere v slovenskem kmetijstvu so daleč od stabilnosti. Tržni redi za posamezne kmetijske proizvode niso uveljavljeni v praksi oz. ne delujejo. Cene osnovnih kmetijskih proizvodov so nestabilne in vse prevečkrat predmet različnih neproduktivnih špekulacij. Kvote za posamezne kmetijske proizvode, na podlagi katerih naj bi se Slovenija pogajala v pred pristopnem obdobju z EU zaradi nestabilnih pogojev kmetovanja niso določene.

Draga bančna posojila, ter **neučinkovit v kapitalne družbe močno vtakan zadružni sistem**, kjer se vodstva v veliki meri ukvarjajo z eksistenčnimi težavami za preživetje zaposlenih dodatno obremenjujejo slovensko kmetijstvo. V takih razmerah niti nadpovprečno produktivne kmetije ne dajejo prihodka za solidno preživetje, kaj šele ostale.

V okoljevarstvena programe in s tem v razvoj podeželja se iz leta v leto vlaga manj sredstev. Regionalnim razvojnim programom, katerih cilj naj bi bil izboljšanje demografske podobe Slovenije, se ne namenja finančna sredstva, kot to določa sprejeta zakonodaja.

Zaradi vztrajnega padanja cen in naraščanja stroškov repromaterialov je konkurenčna sposobnost slovenskega kmetijstva vedno slabša. V skladu s skupno evropsko kmetijsko politiko, poskuša vlada **cenovno neskladje uravnotežiti z sistemom neposrednih kompenzacijskih plačil**. Zaradi majhnosti slovenskih kmetij, te so v povprečju velike manjše od kmetij v EU, pa inštrument neposrednih plačil sam po sebi ne dosega in ne more dosegati zastavljenih ciljev. Mnogi fiksni stroški v kmetijstvu so namreč enaki ne glede na velikost kmečkega gospodarstva. Za prestrukturiranje slovenskega kmetijstva, ki je nujen pogoj v prilagajanju skupnemu evropskemu trgu se namenja vedno manj sredstev.

Dopolnilne dejavnosti, kot dodatni vir dohodka v kmetijstvu se zaradi mnogokrat le načelne podpore države na eni strani in prezahtevnih zakonskih pogojev za določene dopolnilne dejavnosti na drugi strani, ne uveljavljajo, kot v primerljivih evropskih državah. Pri uvajanju dopolnilnih dejavnosti so namesto minimalnih zakonskih pogojev določeni maksimalni zakonski pogoji. S takim pristopom se dopolnilne dejavnosti ne morejo razviti in zaživeti. Niti tiste dopolnilne dejavnosti, ki še posebej prispevajo k ohranjanju slovenske kulturne krajine in s tem k ohranjanju slovenskih avtohtonih rastlinskih, živalskih in sadnih vrst niso izvzete iz strogih birokratskih pogojev, niti niso deležne kakšne posebne finančne pozornosti s strani vladajoče politike. Uvajanje ekoloških principov kmetovanja se uvaja brez dolgoročne strategije in pravih tržnih možnosti in največkrat namesto k dohodkovnemu napredku vodi k bankrotu posameznih kmetij.

K vsemu naštetim težavam v kmetijstvu v zadnjih letih bistveno prispevajo tudi **naravne nesreče**, kot so pozeba, suša, neurja s točo in živalske kužne bolezni. Navedene naravne nesreče so deloma rezultat nedomišljenih agrotehničnih ukrepov v preteklosti, deloma pa nastajajo zaradi povečanja toplogrednih plinov, kar predstavlja svetovni problem in sodobnih migracijskih tokov. Z nepremišljenimi melioracijskimi posegi smo v preteklosti spremenili površinski vodni režim, z regulacijami površinskih vodotokov pa se je marsikje znižal nivo podtalnice.

Posebnega sklada in dolgoročnejšega načrta pomoči pri preprečevanju naravnih nesreč in kužnih bolezni, kljub večkratnim obljubam ni.

Zaradi zmanjševanja prihodka v kmetijstvu pada interes za kmetovanje še zlasti v delavno intenzivnih kmetijskih panogah, kot je živinoreja.

Mladi zapuščajo podeželje in posledica teh selitev je posledično zaraščanje podeželja. Po podatkih Zavoda za gozdove se ponekod **na najbolj demografsko prizadetih obmejnih področjih zaraste tudi do 1% in več kmetijskih zemljišč letno**. V demografski strukturi nekoč izrazito kmetijskih področij se povečuje delež prebivalstva starejšega od 65 let. Posledica spremenjene demografske podobe je zmanjšanje potreb v institucijah predšolske in šolske vzgoje, ter povečanja potreb v domovih za ostarele.

Slabo stanje v primarnem delu kmetijstva vpliva posledično na zmanjševanje prihodka v predelovalno živilski dejavnosti in ostali industriji, ki proizvaja za potrebe kmetijstva. **Nekoč uspešni živilsko predelovalni obrati** se niso sposobni prilagoditi novim tržnim razmeram, zato številni predvsem v manjših krajih propadajo. Takšno stanje je deloma rezultat zastarelih tehnologij in premajhnih vlaganj v preteklosti, deloma pa prevelikih režij in slabi kadrovske strukture. V zadnjem času je številne živilsko predelovalne obrate dodatno prizadela tudi spreminjajoča se zakonodaja, ki ne sledi slovenskim razvojnim potrebam. V ekonomsko nepredvidljivih razmerah se najbolje znajdejo velika podjetja, ki pridobivajo ekonomski vpliv in z monopolnim položajem prevzemajo manjša podjetja, kar je velika škoda za policentrični razvoj Slovenije.

Težnja, da se doseže nacionalni soglasje o vlogi kmetijstva v luči varovanja okolja, poseljenosti in ohranjanja kulturne identitete slovenskih pokrajin je vse bolj ogrožena. Vladajoča koalicija namesto finančnih vzpodbud in ustvarjanja takšnega pravnega reda, ki bi ščitil slovensko kmetijstvo **brezkompromisno prenaša v slovenski pravni red evropsko zakonodajo**, ki jo celo nadgrajuje z vedno novimi in novimi institucijami. Le te pa pomenijo večanje birokracije in dodatno obremenitev za kmetijstvu namenjenih proračunskih sredstev. Kmetijstvu namenjena denarna sredstva tako ne izpolnjuje svoje osnovne funkcije, to je uresničitev v nacionalnem programu zastavljenih ciljev.

Država je z zakonom dodelila bivšim gozdnim gospodarstvom državne gozdove v 20 letno upravljanje. S takšnim načinom podelitve pravic upravljanja z gozdovi je ustvarjen neenakopravni odnos med gozdnimi gospodarstvi in ostalimi ponudniki na tem področju. Zaradi neuveljavljene konkurence je prizadeta skupna dobrobit saj se potrebni ukrepi v gozdovih ne opravljajo kot bi bilo potrebno. Država od svojih gozdov ne iztrži pričakovane prihodka.

Zaključek:

V Novi Sloveniji si bomo še naprej prizadevali za kmetijstvo, katerega osnovni cilj bo poleg ekonomskega tudi v ohranjanju poseljenosti prostora in ohranjanju kulturne podobe slovenskih pokrajin. Za doseg tega cilja bomo vztrajali pri takšni kmetijski politiki, ki bo podpirala obstoj kmetij na demografsko ogroženih, geografsko težjih in obmejnih področjih. Osnovni nosilci kmetijske proizvodnje morajo biti družinske kmetije. Pri uvajanju dopolnilnih dejavnosti na kmetijah je potrebno maksimalno zmanjšati pogoje in finančno stimulirati nastajanje le teh. Poleg skrbi za povečanje produktivnosti, konkurenčnosti in napredka bomo posvetili osnovno skrb socialni odgovornosti za tiste kmete, ki se iz kakršnega koli razloga ne morejo prilagoditi novim tržnim razmeram.

Naš cilj so stabilna kmetijska razmerja in v praksi delujoči tržni redi. Prehodno obdobje, ki bo vsekakor zaradi razmer v preteklosti težavno, morajo spremljati taki ukrepi države, ki bodo vsem, ki se ukvarjajo s

kmetijstvom, kot osnovno dejavnostjo, zagotovili človeka vredno življenje. Ostalim, ki se ukvarjajo s kmetovanjem kot dopolnilno dejavnostjo, pa takšen vir prihodkov, ki ne bodo destimulativni.

Prizadevali si bomo da se 20 letno najemno razmerje za državne gozdove skrajša in se vzpostavi konkurenčni odnos na podlagi javnih razpisov pri katerih bodo imeli prednost kmetje s tistega področja, kjer bo razpis objavljen.

V okviru živinoreje je potrebno zaradi veliko travnatih površin posebno pozornost nameniti govedoreji in s tem mlečni proizvodnji. Slovenija si mora v pred pristopnih pogajanjih z EU izboriti takšno kvoto za proizvodnjo mleka, ki bo omogočala nadaljnji razvoj na tem področju.

Predpogoj za ohranitev vsaj minimalne celotne poseljenosti v hribovitih in odročnih območjih je, da so kmetijske površine obdelane. Le s trajno poseljenostjo je tudi omogočeno vzdrževanje vsaj najnujnejše infrastrukture (zdravniška oskrba, možnost nakupa in prometno omrežje, javni potniški promet ...). Ohranitev vsaj minimalne gostote prebivalstva v hribovskih in strukturno šibkih območjih je z narodnogospodarskega vidika pomembna in jo je treba omogočiti.

Kmetijstvo ni samo ena od gospodarskih dejavnosti, ampak je njegov pomen veliko večji. Temeljno izhodišče za usmerjanje nadaljnega razvoja Slovenije in v tem okviru tudi razvoja podeželja naj bi izhajalo iz celostnega pogleda na okvire, ki bi bili vodilo za naš nadaljnji razvoj. Treba je imeti jasno predstavo najprej o tem, kaj je sprejemljivo in kaj ne. Iz tega pa izhajajo temeljne usmeritve za pot v prihodnost. V zvezi z vključevanjem v EU so ta merila še toliko bolj pomembna.

Ukrepi skupne evropske kmetijske politike morajo predstavljati le dodatni in ne glavni steber stabilnosti v kmetijstvu. Naravnani morajo biti tako, da bodo pospeševali razvoj slovenskega kmetijstva na eni strani in da slovensko kmet ne bo v slabšem položaju od kmeta v EU.